

РОЗДІЛ 7

**МОЛОДІЖНІ ПАРАМІЛІТАРНІ
ТОВАРИСТВА ГАЛИЧИНИ
ЯК ОСЕРЕДКИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ (ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ)**

Ідея відродження українського війська виникла в сокільських січових товариствах і пластових гуртках, які активно розгорнули свою діяльність напередодні Першої світової війни. З цих молодіжних парамілітарних організацій вийшли перші провідники тієї частини молоді, що зв'язала перервану нитку української військової традиції. Галицька молодь, надихнувшись козацьким романтизмом, згуртувалася під малиновими та блакитними стягами Січей і Соколів, створила кадри, «що серед сприятливих умов легко могли перевести цю ідею в діло» – то «сама ж військово-політична ідея, як це буває з усіма сміливими починами, зродилась у найгарячіших головах, в кругах молоді в її явних, тайних та напівтайних гуртках»¹.

Українське спортивно-пожежне товариство «Сокіл» було створене у Львові на зразок аналогічної чеської парамілітарної організації. У неї й запозичило назву. Організаційна робота тривала півтора роки: у липні 1892 р. відбулися підготовчі збори, на яких складено статут товариства², а 12 лютого 1894 р. були скликані установчі збори. Першим головою українських соколів обрали Василя Нагірняка. Однак найбільше долучився до заснування, керівництва і розбудови «Сокола» Іван Боберський³. Товариство проголосило своєю метою виховувати в

¹ Думін О. Історія легіону УСС. Львів, 1936. С. 86.

² Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ України). Ф. 312. (Українське спортивне товариство Сокіл-Батько, м. Львів, 1894–1939 рр.). Оп. 1. Спр. 1. Арк. 2–3.

³ Сова А., Тимчак Я. Іван Боберський. Основоположник української тіловиховної і спортової традиції. Львів, 2017. 232 с.

українському народі єдність, народну силу й почуття честі шляхом плекання фізкультури, а також витривалість, рухливість, розуміння праці у спільному гурті, дисципліну. Одним із засобів досягнення цілей, зважаючи на суспільно-політичну ситуацію у світі, «Сокіл» проголосив мілітарну підготовку молоді. Важливою її складовою, передбаченою статутом, були вправи зі стрільби, які завершувалися щорічними змаганнями із призовим нагородженням найкращих стрільців⁴.

Ідеологічною платформою товариства були 10 заповідей українського «Сокола», які згодом стали основною національною платформою формувань українського війська. Важливим атрибутом організації був прапор – золотий лев на синьому тлі. Члени товариства також мали спеціальну форму привітання – «Гаразд!» та гасла-кличі: «Всі вперед – всі враз», «В здоровому тілі – здорова душа», «Де сила – там воля»⁵. Засновник «Сокола» І. Боберський у роздумах підкреслював тісний зв'язок національного життя і фізичної витривалості майбутніх поколінь: «Нарід, що не має, не плаєє фізичної сили, не може існувати, не може жити і нидіє»⁶. На його думку, щоб нація могла активізуватися, вона передовсім мусить пройти вишкіл.

Високо оцінював роль «Сокола» в національно-патріотичному вихованні молоді і Михайло Грушевський. Зокрема, у статті «Сучасне сокільство і наука нашої минувщини» він зауважив: «Сокільські організації мають своїм завданням приготувати не сліпу воєнну силу, не масу м'яса для гармат, а силу що має творити нове життя народу... Щоб сокільські й січові організації могли похвалитися не тільки гімнастичною вправністю, фізичною силою і вишколенням своїх членів, але також їх великими культурними і моральними прикметами»⁷.

Щоб поширити свій вплив на якомога більшу кількість населення, товариство активно розбудовувало мережу територіаль-

⁴ ЦДІАЛ України. Ф. 312. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 2–3.

⁵ Там само. Арк. 3–4.

⁶ Сокільські Вісти. 1928. Ч. 4.

⁷ Громадський Вісник. 1923. 17 січня.

них осередків, які спершу створювались у повітових центрах, а згодом – і в менших містечках. Із часом «Сокіл» перетворився на одну з найчисельніших українських громадських організацій у Галичині. Напередодні Першої світової війни товариство налічувало 974 сокільські осередки, членами яких було майже 70 тис. осіб. Згодом значна частина з них вступила у військові формування Легіону Українських січових стрільців (УСС) та в Українську галицьку армію (УГА)⁸. Активні члени старшини Сокола-Батька очолили також різні ланки УСС, збройних сил ЗУНР, УНР, УГА.

Ще одне парамілітарне товариство «Січ» було створене 5 травня 1900 р. у с. Завалля Снятинського повіту з ініціативи відомого адвоката і громадського діяча Кирила Трильовського⁹. Назву запозичили з героїчного минулого українського народу – запорізького козацтва, для практичної реалізації національної ідеї, так спонукаючи до відродження призабутих традицій Запорізької Січі. Метою товариства, згідно із затвердженням 1900 р. статутом, була допомога при пожежах, широке залучення членів до гімнастичних вправ її проведення спортивних забав, а також підтримування товариського життя та поширення просвітницьких заходів. Членами «Січі» були здебільшого селяни. Товариство дуже швидко утворило велику мережу осередків у Галичині та Буковині. Напередодні Першої світової війни загальна кількість територіальних осередків організації у Галичині становила понад 900, до січового руху було залучено понад 80 тис. учасників¹⁰.

Засновник «Січі» К. Трильовський був ідейним натхненником і беззаперечним лідером товариства. Він дотримувався думки, що українському народу необхідно пройти військовий вишкіл та відновити старі козацько-визвольні традиції¹¹. Задекларована як спортивно-пожежне товариство, «Січ» ставила

---

⁸ Сокільські Вісти. 1934. Червень. С. 11.

⁹ ЦДІАЛ України. Ф. 847. Оп. 1. Спр. 3. Арк. 2.

¹⁰ Жарський Е., Трильовський П. «Січ». *Енциклопедія українознавства. Словникова частина*. Париж; Нью-Йорк, 1976. Т. 8. С. 2846.

¹¹ Трильовський К. *З мого життя (Уривок зі спогадів). Гей, там на горі «Січ» іде! Пропам'ятна книга «Січей»* / зібрав й упоряд. П. Трильовський. Едмонтон, 1965. С. 53–59.

перед собою і політичні завдання. Одним із напрямів діяльності була й культурно-освітня робота серед населення. «Січі» стали тими формуваннями, де молодь знайшла вихід своїй бурхливій енергії, гартувала волю та дух¹². Це були осередки національно-патріотичного виховання, у яких пройшли вишкіл нові лідери українського руху: Дмитро Вітовський, Роман Дашкевич, Володимир Старосольський, яким згодом довелося діяти в умовах Першої світової війни. Учасники січового товариства спеціально виконували вправи, які допомагали їхньому вишколу та могли допомогти в застосуванні військової сили. Дуже часто вправи виконували зі зброєю в руках. Їхня напіввійськова діяльність та масові виступи створили умови для підготовки до збройного польсько-українського протистояння під час Першої світової війни.

Ще одним товариством, члени якого взяли активну участь у формуванні українського військового підрозділу в Першій світовій війні, був «Пласт». Ця організація виникла на хвилі популярності в Європі скаутського руху на початку ХХ ст. Протягом 1911/1912 н.р. Олександр Тисовський, Петро Франко й Іван Чмола майже одночасно заснували пластунські осередки при різних навчальних закладах. Студент львівської політехніки І. Чмола реалізував ідею української скаутської військової організації. Завданням цього пластового гуртка був військовий вишкіл і виховання української молоді для майбутньої збройної боротьби за незалежну Україну. До організації ввійшли учні різних львівських навчальних закладів. Активна пластунка, а згодом учасниця бойових дій часів Першої світової війни Ганна Дмитерко у спогадах згадала про перші організаційні збори, які відбулися в залі товариства «Січ»: «Тут зібралось понад 50 учеників і учениць із різних шкіл. Іван Чмола представив працю Пласту в Англії та вказав на необхідність такої організації в нас. Наш Пласт не має бути забавкою, а з нього має зродитися наше рідне, українське військо»¹³.

¹² Зварич П. Спомини. 1877–1904. Вінніпег, 1976. С. 14–23.

¹³ Дмитренко Г. Тайний пласт перед війною. *Нова хата*. 1936. № 22. С. 10–12.

Навесні 1912 р. під проводом О. Тисовського створено осередок пластунського руху в українській Академічній гімназії у Львові. До його складу ввійшло 40 активних членів, які прийняли присягу. План діяльності гуртка становив синтез загальноскаутської теорії та способу життя українського козацтва. Саме ці пластуни стали основою 1-го пластового полку ім. Сагайдачного¹⁴.

Ще одним із основоположників «Пласту» був син Івана Франка – Петро, який займався педагогічною діяльністю. У грудні 1911 р. він створив таємний гурток при філії Академічної гімназії у Львові, який швидко розрісся до 120 активних членів. На відміну від І. Чмоли, який хотів поставити «Пласт» на службу визвольних змагань і надав пластовим вправам військової муштри, та О. Тисовського, який наполягав на класичній скаутській організації з методами педагогічного виховання, П. Франко пропагував фізичне виховання, основною формою якого мали бути пластові ігри¹⁵. Він був автором першого підручника – «Пластові гри та забави»¹⁶. Тобто однакостайності в методах підготовки молоді у пластових гуртках на початках їхнього створення не було. Але все ж таки на першому місці залишався військовий вишкіл, який поєднувався із пластовим. Тому часто й виправдано пластові гуртки на провінції називали стрілецьким «Пластом», з огляду на близькі відносини зі сокільськими та січовими молодіжними організаціями.

Особливістю діяльності організації було те, що на противагу Соколам і Січам, які охоплювали переважно дорослу молодь, «Пласт» починав формування особистих та національних ознак характеру ще у шкільному віці. На той час, в умовах політики денационалізації, це було надзвичайно важливо, оскільки австрійська, а пізніше й польська державні школи, починаючи з дитячого віку, насаджували свою мову, історію та культуру. «Пласт»

---

¹⁴ Данилів Т. Основоположник Пласту. До 80-річчя з дня народження доктора Олександра Тисовського. Мюнхен: Молоде Життя, 1966. С. 19.

¹⁵ Леник В. Українська організована молодь. Мюнхен; Львів, 1994. С. 122.

¹⁶ Франко П. Пластові гри та забави. Львів, 1913.

зосередив свою діяльність на позашкільній навчально-виховній роботі. Як зазначав на своїх шпальтах часопис «Молоде життя»: «Тільки цілковите відмежування Пласту від школи може щойно виявити правдиву практичну вартість Пласту і принести наглядні тривкі успіхи»¹⁷.

«Сокіл», «Січ» та «Пласт» мали розгалужену мережу філій в містах і селах Галичини. Соколи у своїй діяльності переважно обмежувалися представниками інтелігенції та на початках, на відміну від січовиків, були мало поширені по селах. Основною соціальною базою всіх організацій була молодь, хоча і входили особи старшого віку. Ці організації мали визначальний вплив на формування українського патріотизму саме в молодіжному середовищі.

Необхідно також зазначити, що не все галицьке суспільство позитивно сприйняло ідею військового вишколу молоді. Деякі студентські кола на чолі з Федем Федорцівим виступили з гострою критикою стрілецької діяльності. Вони відстоювали думку, що це справа далекого майбутнього, а молоді необхідно здобувати культурних цінностей, тобто вчитися. Себе вони позиціонували як культурники, а прихильників збройної боротьби вони зневажливо називали люшняками або люшнівцями (від слова люшня – частина возу, яку можна було використати для бійки), які голими руками хочуть здобувати Українську державу¹⁸.

Вершиною організованого життя української молоді було створення парамілітарної організації – УСС. Українські молодіжні організації ще на переломі століть прагнули до заснування такого товариства, але наражались на спротив австрійсько-польської місцевої адміністрації. Цей задум вдалося втілити в життя лише з вибухом війни на Балканах. 7 грудня 1912 р. відбувся з'їзд, на якому вирішено, що українці можуть мати майбутнє лише на боці центральних держав. У зв'язку з тими рішеннями на порядку денному постало питання створення українського легіону та заснування нових стрілецьких товариств. Втілення цих завдань

---

¹⁷ Молоде життя. 1923. Ч. 1. С. 9.

¹⁸ Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво. Львів, 1995. С. 23.

було покладено на окремий комітет, до складу якого ввійшли представники парамілітарних організацій. Перший статут організації не був затверджений місцевою владою. Така ж доля спіткала і статут, поданий засновником «Січі» К. Трильовським. Та К. Трильовський на тому не зупинився. Взявши за основу статут польських стрілецьких товариств – «Стшельцув» (переклавши, майже без доповнень), подав новий варіант на затвердження намісникові. У цьому вигляді М. Бобринський підписав документ. Він побоювся розголосу у випадку заборони, розуміючи, що тоді змушений буде заборонити аналогічне польське товариство¹⁹.

Установчі збори товариства УСС відбулися 7 березня 1913 р. До нього вступили всі члени стрілецької «Січі», що діяла при Українському січовому союзі під керівництвом генерального обозного Дмитра Катамая. Через два дні у Львові було засноване ще одне товариство УСС, до якого ввійшли прихильники інших політичних поглядів. Головою цього товариства став В. Старосольський. Товариство відразу розпочало переговори про об'єднання з академічним гуртком Українські стрільці, що був організований І. Чмолою з пластунів та студентів. Відтак вони злилися разом. Головою новоствореного товариства стрільців став В. Старосольський, першим заступником – Д. Катамай, а другим – І. Чмола²⁰.

Стрілецькі товариства та секції при Січах, Соколах та Пласті розросталися дуже швидко, а військово-політичні події 1914 р. сприяли популяризації їхнього парамілітарного вишколу української молоді. 2 серпня 1914 р. відбулося остаточне об'єднання всіх товариств та секцій в одну організацію – УСС, яку очолила Боева управа. Ідеологічно та за програмою дій усі стрілецькі організації та гуртки були між собою подібні. Методика їхньої діяльності була завжди та сама. Деяко різнилися лише УСС I і УСС II у Львові. До УСС I належали переважно студенти і тому заняття проводили під кутом старшинського вишколу. УСС II провадив звичайну вишкільну роботу та національно-просвітницьку діяльність. При цьому відділі також функціонувала

---

¹⁹ Трильовський К. З мого життя... С. 59–68.

²⁰ Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво... С. 23.

жіноча чота. Товариство влаштувало січово-стрілецькі курси, на яких вивчали військову справу. УСС I користувалися державною зброєю, а натомість УСС II закупили за власні кошти одну сотню старих крісів. У квітні 1914 р. УСС II та січовики з Львівського повіту організували спільні військові вправи у Львові, у яких взяли участь понад 600 стрільців²¹. На них дві чоти вперше виступили в одностроях, промарширувавши зі зброєю в руках вулицями Львова.

Напередодні війни Боева управа, зібравши всіх стрільців під свою команду, озброїла їх і під командуванням одного із засновників «Пласту» І. Чмоли в серпні 1914 р. передислокувала на постій до с. Гаї біля Львова. З цього відділу згодом постала боева сотня УСС. Отже, це й був початок створення української армії, яка спочатку воювала під австро-угорськими стягами, а після проголошення 1 листопада 1918 р. Української держави – під власними українськими²².

Вирішальним чинником успішного військового навчання січових стрільців та ведення бойових дій було кадрове питання. На початках відчувався брак військових інструкторів, підстаршин і старшин. Австрійська військова влада обіцяла направити до УСС сотню старшин-українців, однак змогла лише приблизно 20²³. Тому у справі вирішення кадрового забезпечення українського легіону в перші дні війни визначну роль відіграли створені в довоєнні роки при товариствах «Сокіл», «Пласт», «Січ» стрілецькі секції. Разом із пластовими, січовими, таємними військовими, а пізніше легальними стрілецькими секціями Романа Дашкевича, Олени Степанів, Івана Чмоли, були створені й сокільські стрілецькі секції. Організатори товариства «Сокіл» і члени його старшини Семен Горук та Степан Шухевич створили при товаристві у Львові ще один осередок – Сокільський стрілецький курінь. Аналогічні секції при Соколі постали і в інших містах: Дрогобичі, Стрию, Самборі, Тернополі, Станисла-

²¹ Леник В. Українська організована молодь... С. 118–119.

²² Віденський січовий альманах. 1926. С. 10–12.

²³ Угрин-Безгрішний М. Нарис історії Українських Січових Стрільців. Рогатин; Львів; Київ, 1923. С. 62.

вові тощо. Перші польові військові навчання зі стрільби сокільського куреня, що об'єднав 160 стрільців – молодь львівських сокільських гнізд, було проведено 15 грудня 1912 р. за участю відомих сокільських організаторів краю: Степаном Гайдучком, Іваном Боберським, Степаном Шухевичем, Максиміліаном Волошиним²⁴. У часописі «Вісти із Запорожа», друкованому органі Сокола-Батька, було опубліковано багато матеріалу й інструкцій щодо військового вишколу. Протягом 1913 р. на сторінках сокільського часопису опубліковано чимало частин із «Правильника піхотинця» – першого українського військово-фахового підручника, який готували до друку на 1914 р. організатори й керівники сокільсько-січового руху на Сокальщині 1906–1907 рр. Осип Семенюк та Осип Демчук. Варто зауважити, що вони як резервні офіцери у грудні 1913 р. проводили під Сокалем великий військовий вишкіл стрілецьких сотень із нагоди свята на пошану Івана Богуна. Пізніше обоє стали старшинами легіону УСС²⁵.

Усі стрільці під час набору до легіону оголосили себе українцями і 99 % сповідували греко-католицький обряд. Молодь у віці до 22 років становила 75 %, від 22 до 27 років – 16 %. Залежно від підрозділу, питома вага учнів і студентів здебільшого коливалася від 40 до 70%²⁶. Кількість місць в УСС була обмеженою австрійською владою до 2 500 осіб. Але охочих вступити налічувалося в 10 разів більше. Були випадки навіть купівлі місць. Так, Роман Купчинський у трилогії «Заметіль» навів приклад, коли один із добровольців, учень торгівельної школи купив іншого, дрібного купця право залишитися в лавах УСС²⁷. А коли під час прощання з добровольцями їхні рідні плакали, то їх заспокоювали стрільці: «Не плачте, бо стидно би нам було, щоб ви за нами голосили, коли ми ідемо здобувати волю України»²⁸.

---

²⁴ Трофим'як Б. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні. Київ, 1997. С. 47–49.

²⁵ Гнатевич Б. Українські Січові Стрільці. Львів, 1935. С. 44–48.

²⁶ Назарук О. Слідами УСС. Львів, 1916. С. 142–143.

²⁷ Купчинський Р. Заметіль. Перед навалюю: повість зі стрілецького життя. Львів, 1991. С. 96.

²⁸ Вісник Союзу визволення України. 1916. 25 червня.

У цій скрутній для галичан ситуації показав себе як ідеолог стрілецтва Дмитро Вітовський – організатор січового гімнастичного руху на Станіславщині. Адже йшлося про існування власного українського війська. З цього приводу він звернувся до січового стрілецтва зі словами: «Треба нам за всяку ціну вдержати для української справи наш зв'язок українського війська. Ми мусимо переборювати всі перешкоди на нашому шляху, що ждуть нас у майбутньому. Хоч би з нас мала вернутися лише сотня додому, ми не сміємо зневіритися, мусимо виконати свій національний обов'язок у цій війні, який нам доручив нам наш нарід²⁹».

Не тільки на словах, але і в бойових діях себе зарекомендували з найкращого боку січові стрільці. Першою взяла участь у бойових діях сотня Василя Дідушка, особовий склад якої здебільшого складався з молоді з передвоєнних стрілецьких і пластових організацій. Сотня утримувала позиції на Верецькому перевалі. Отримавши наказ, сотня О. Семенюка зайняла лінію сторожевих постів на Ужоцькому перевалі і 24 вересня 1914 р. першою серед підрозділів легіону зав'язала бій в районі Сянки з частинами наступальної другої кубанської козачої дивізії. Вона зазнала і перших втрат – 22 стрільці загинули. 27 і 28 вересня особливо відзначилися відвагою та обороною важливої позиції стрільці сотні В. Дідушка й О. Семенюка. Головний натиск противника витримала четверта чота Левка Коберського, 17-річного командира шкільного «Пласту» в Самборі. Згодом командир сотні та чотар були нагороджені срібними медалями хоробрості II ступеня³⁰.

Загальним успіхом стрілецького духу й випробуванням мужності та зрілості стали чотириденні бої з 29 квітня по 2 травня 1916 р. на г. Маківка, у яких взяли участь два курені стрільців. Безперервні, постійні напади російського війська, яке гнало вперед їхнє командування, розбивалися об січових стрільців. Укра-

---

²⁹ Мороз В. Україна в двадцятому столітті. Тернопіль, 1992. С. 63–64.

³⁰ Розлуцький Н. Записки до літопису Українського січового війська. *Шляхи*. 1916. Ч. 5. С. 160.

інці втратили в цих боях 42 побратими, 76 осіб було поранено. Ворог залишив на полі бою майже 300 осіб та майже стільки ж потрапило в полон, залишив чимало зброї. З нагоди перемоги командувач дивізії, генерал-майор Ігнац фон Фляйшман у наказі оголосив: «Українські Стрільці двічі вирішили бій у нашу користь. Вони можуть гордо глядіти на свої подвиги, бо повсякчасно залишаться в історії слава їхніх хоробрих діл та золотий лавровий листок в історії їхнього народу. Кожний мусить славитися приналежністю до Вашого Корпусу, бо матиме право назвати себе вибраною частиною. Я певний у тому, що в кожній небезпеці можна на Вас числити. Щоб ці побажання сповнились – трічі слава!»³¹. Один із німецьких офіцерів підкреслив мужність і хоробрість січових стрільців: «Мої баварці б'ються як леви, а українці як чорти»³². Це був об'єктивний відгук вищого військового керівництва про військову кваліфікацію УСС. Українські січові стрільці породили страх навіть у ворогів. Російське командування під час Першої світової війни в секретній депеші наголошувало, що це відбірні війська, які називають себе українцями і мріють про відновлення самостійної Малоросії³³.

Яскравою ілюстрацією того, який вплив мала перемога січових стрільців під Маківкою на українське галицьке суспільство, є рядки з листа Загальної Української Ради, адресованого січовим стрільцям: «Зі запалом і самопожертвою Ви пішли проти ворога, що неволить мільйони українського народу, що хоче цей нарід стерти з лиця землі. Ви пішли, щоб у кривавій боротьбі добути волю мільйонам, щоб з поля пожарів і смерти принести Україні волю. У Вас віджили давно минулі дні слави українського народу, через Вас повернули часи визвольних воєн України. У Вас воскрес дух Хмельницького, Мазепи! Ви дали доказ, що український народ не зрікся своїх прав до самостійного життя.

---

³¹ Ріпецький С. Українське Січове Стрілецтво. С. 108–109.

³² Гірняк Н. Організація і духовий ріст Українських Січових Стрільців. Філадельфія, 1955. С. 54.

³³ Доценко О. Невідома сторінка з легенди про Українських Січових Стрільців. *Історичний календар-альманах Червоної Калини на 1934 р.* Львів, 1933. С. 46.

Ваша завзята геройська боротьба на полях огня і смерти вінчає Вас лаврами воєнної слави, а українському народові добуває місце між народами Європи»³⁴. Всі ці слова були адресовані юним, вчорашнім пластунам, січовикам і соколятам, які в найважчий час вступили до війська та стали на захист українців.

Отже, у боротьбі галицьких українців за свою державність та їхньому військовому вишколі вирішальну роль відіграли товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт» та Січові стрільці. Січові організації стали українською кадровою військовою школою національно-визвольних змагань під час Першої світової війни. Молода генерація з цих товариств, перевірена й загартована в боях Першої світової війни, упродовж бойових дій очолила ключові позиції визвольної боротьби. Українські січові стрільці стали повноцінною бойовою одиницею і чи не єдиним на той час провідником державницької ідеї – збройної боротьби за незалежність України власними національними збройними силами.

Ярослав Кондрач

---

³⁴ Вісник Союзу визволення України. 1915. Ч. 19–20. С. 11–12.